

CSOBÁNKA ZSUZSA EMESE

Megérinteni egy nőt

(RÉSZLET)

Ugyanígy ült a fotelben, húsz évvel korábban is, amikor a ruhát próbáltam. A csipkefüggönyben, ki gondolta, hogy még sincs örök hűség, hiába fogadkozik az ember. Ez már anyám halála után történt, a falat csiszoltam glettelés után, a kockát először nem találtam, de a nagyobb felületekhez mindenképp szükség volt az egyenes és szögletes formára, végül az ágy alatt akadtam rá. Ez ugyanaz a fal volt, amire a testvérem, Manoklein filctollal rajzolt, emlékszem, Chilia éktelen haragra gerjedt, hogy képzeletben ezt Manoklein, miért kellett, hogy még a falakra is hegyek kerüljenek, hát nincsen más, de akkor már zokogott, egy darabos mozdulattal megsimította Manoklein fejét, ne haragudj, mondta anyám, a levegőnek pedig azt, hogy nincsen más, a hegyek kívül és belül, nincs hova menekülni, David, te nyertél, vidd a fiad.

Talán akkor értette meg, hogy nincs mivel és kivel küzdeni, egyszer csak be fog következni, Manoklein is a hegyet választja majd, mint David, el fog menni, és ő újra és újra egyedül marad. Chilia Bhaaba semmitől nem rettegett úgy, mint az egyedülléttől, a hatalmas lakás is azért kellett, mert annak már megszokta az ürességét, ismerte minden zaját és zörejét, és adott némi reményt arra is, hogy ha David vagy Manoklein úgy döntene mégis, biztosan hazatalálnak.

De Manokleinnek esze ágában nem volt hazajönni.

A nagy esőzések idején mindig felázott az utca. David Einsof úgy mesélte, az övéi már a teremtsénel is ott voltak, és később is mindig, amikor a fontos és a jelentéktelen dolgok megtörténtek. A kettő egymástól elválaszthatatlan lett, és közben, a cigányoknak hála, mindenhol szólt a zene. Az égből ömlő víz David Einsofot a hegyre emlékeztette, az egyetlenre, ahol elnémultak a hangszerek. Az eresz alatt állt, amikor kövér cseppekben lazítani kezdte a murvás utat az eső, de mégis úgy döntött, hazasétál, nem akarta, hogy ráesteledjen. Már messziről hallotta a gyerekeket, kacagva ugráltak a pocsolókba, fröccsent a víz, apró fekete foltok pettyezték össze a csupasz térdeket. A nevetéséről felismerte a sajátját. Manokleint meglátva elmosolyodott, az apócska fiú pedig, amikor észrevette az apját, vadul rohanni kezdett felé, nem törődve a játékkal és a társakkal sem.

David Einsof megállt a hegyen, és lehunyta a szemét, hogy annyival pontosabban érezhesse a fia ölelését, az ölelésben doboló eső muzsikáját, amikor a Teremtő újra szavakat keresett a világra, de Manokleinre nézve végül is nem talált. A kötélpáros, mondta Chilia Bhaaba, amikor David először vitte el mászni a fiát. Száraz és tikkasz-

tó napok voltak azon a nyáron, a kert hátsó részében lévő fészerből kikandikáló szerszámokhoz jó ideje nem nyúlt senki. Chilia pirkadatkor, David szürkületben indult locsolni, és a lábaikhoz dörgölőző macskákkal járták körbe a bokrokat, a rózsatöveket és a leandereket.

Az első éjszaka mutatta meg David Chiliának a képet. Menj távolabb, szólt rá, mire a nő kétlépésnyit ellépett a képtől. A vastagon dudorodó, gyökérszerű narancs és zöld színű festék egészen mást mutatott így. Mit látsz? – kérdezte David, mire Chilia a fákról kezdett beszélni, bal oldalt egy magányos, jobbra három másik, felfelé hegyek, balra lapályosabb vidék. Miközben beszélt, érezte, hogy mindaz, amit kimond, konkrétsága miatt világokat számol fel, és talán ez a világ így van rendben, hogy nincs valódi szó semmire, hogy a konkrét színek és formák mind csak utalnak valamire, amiben ő egész eddigi életében kereste a tökéletes jelentést. Ez itt a vérfolyó, lépett vissza a képhez, és tapintotta meg újra a felületét, mire David felnevetett, hogy ő a vért nem látta, de most már akkor legyen így. Akkor este végre értelmet nyert a festmény címe is, mert még hetek teltek el, mire David Einsof engedett a "Bujdosó szerelem"-nek. Hiába betűzte ki Chilia Bhaaba sokkal korábban a kép címét, mint ahogy észrevette benne a vértől habos folyót. Mire az utcán hömpölyögni kezdett a murva, és Chilia Bhaaba a férfit gondolt, akiről csak annyit tudott még akkor, hogy a testében erdők vannak, és ő azokban éjszaka sem fog félni – a Nepálból hozott téglákról elkezdte leoldani a narancsos éleket az eső. Az utca asszonyai évekkel később az esős évszakban izgatottan leskelődtek a tornácról, mint a galambok, nyújtogatták nyakaikat, Chilia Bhaaba és David Einsof téglái miféle mesébe kezdenek megint.

Addigra már mind tudtak a gyerek álmáról, hiszen éjszakánként az ő álmaikban is megjelent a kislány, aki a vörös téglából készített magának játékot az utca 30. házában, és míg mások mozdonyokról, vasutassapkáról és csilingelő villamosokról ábrándoztak, Manoklein a vörös téglából kezdte megformázni a hegyet. Összeszedte a lehullott dióleveleket, és a porhanyós téglából hónapokon át tartó figyelemmel csiszolta a Himaláját. David Manoklein fogantatásától kezdve esténként hosszan mesélt a gömbölyödő hasnak a hegyi utakról, és ahogy egyre mosolygósabb lett a nő, miközben a hasában a kislány bongó holddá érett, mind több és több történetet álmódott a hegyről. Chilia a távolságba szeretett bele, ami David Einsof szeméből kitörölhetetlen volt, de éppen azt látta benne, hogy ember és ember között a távot nem csökkenteni kell, hanem haladni vele egy ütemben, erősen figyelve rá, tartva, nehogy csökkenjen, nehogy értelmét veszítse a távolság. Hiszen abban a pillanatban David szűnt volna meg létezni, és David tekintetében Chilia Bhaaba, a csillagos ég a fejük felett és a férfiban bujkáló erdő. Chilia Bhaaba a kép előtt állva értette meg, az az erdő, amit ő meglátott a képben, az maga David Einsof, s mint ilyen, az utolsó esély arra, hogy a teremtésben találjon valami elengedhetőt. A hegyeket kellett megtanulnia a férfi szemében és egyesével a fákat, a csúcsok neveit, Nanga Parbat, Annapurna, Csomolungma, Manaszlu, kezdte dúdolni, amiket aztán az álmodban

folytatott, és David Einsof elmosolyodott, meghallva a zenét visszhangozni éjszaka. Egy levél sem mozdult. A nap feljött, aztán lement, mintha labdázta volna vele a gyerekek abban a pocsolás jövőben.

Miközben diólevéllel csiszolta a téglát, szállni kezdett a vörös por a finom dőlésű telekről az utca felé, végül a rózságyások tövében állt meg. Később ezt mosta ki a víz. Én a folyót nem láttam, de most, hogy mondod, tényleg, válaszolt David Einsof, és csöndesen behúzta maguk után az ajtót. A tornácon addigra már maroknyi éjjeli lepke keringett a lámpabúra körül. A fekete macska csak ekkor ért oda, kimértebb és bizalmatlanabb volt a cirmosnál. Annak a széttépett könyv hamuját fújta a szemébe a szél. A levedző szemnek meg kellett volna vakulnia, de később a környéken az a hír járta, hogy Chilia Bhaaba olyan könyveket hordott magával a házba, hogy azok meggyógyítottak minden arra érkezőt. A cirmossal kezdődött, a levedzés másnapra alábbhagyott, és miközben David Einsof kezéhez tolt a fejét, a férfinak volt ideje elgondolkozni mindazon az úron, amit Chilia Bhaaba távozása után hagyott benne. A kert sarkában a selyemakác, az asztalon hagyott pohár, minden a helyén volt, helyén az esőáztatta könyv, a kitépett lapok húlt helye, az elázott pipadohány és a doboz gyufa a fűben. Téblábolni kezdett, fel s alá járkált a kertben, mint aki elfelejtett valamit, és csak arra emlékszik, volt valami, és abban bíz, talán a hely vagy egy a korábbi pillanathoz hasonló mozdulat eszébe juttatja, mit akart. Figyelte a zenét, az eső rákezdett megint, komótosan, csöndesen susogott, ahogy csak a fák tudnak a széllel, s mint akiknek ezerévi mondanivalójuk van egymás számára. Egymást váltották a fontos és a jelentéktelen mondatok, David Einsof pedig a nedves földre rogyott, miután fejszével darabokra hasította a hokedli fiókját.

Ugyanott guggolt most Manoklein, kezében a diólevéllel, orrában a fanyar dióillattal, és mindketten a hegyre gondoltak. David kezében mindaz, ami a csonka fiókból maradt: néhány történet a fiókban rejtőzködő kincsekről, amikről Chilia mesélt. A cipőpaszta illata, ami a könyv lapjain égett, a cipőkefe, amit jobb lett volna soha elő sem venni, akkor hátha beszorul a sertéi közé a vág, hátha nem jut eszébe mindenről a nő. Manoklein szívében az apjától örökölt vágy volt, a fájdalom magja, amit azon a nyáron a téglából égetett ki. Ha nem a hegyet készítette magában, akkor folyton olvasott, hitt abban, a világban valamiféle rend van, a dolgok egymás után következnek, és neki csupán annyi a dolga, hogy kérdezzen, az apja és az anyja tudnak mindent, tudják a dolgok sorrendjét és a neveket. A diólevélnek mondogatta a csúcokat, Nanga Parbat, Annapurna, Csomolungma, Manaszlu, mire a macskák megint megjelentek, a fekete sem volt már olyan kimért, a cirmosnak pedig tiszta volt a szeme, mint David Einsofé, mikor visszatért a hegyről.

Veled álmodtam, szólította meg Chilia David Einsofot. Beszélgettünk, de nem voltál ott. Csak a hangod válaszolt a fejemben, mikor azt kérdeztem, mondd, vannak-e feltehető kérdések a hegyen túl, hogy amikor újranyitod a csapot, és a víz rád zúdul, milyen messzire kell elállni. Hogy még épp ne legyen vakidegen a test. És a gyöngédség, a szikár és jégporos éjszakák után, tud-e a testen fogást találni, ha te

már azt is tudod, mindez nincs, mármint az a másik test. Se test, se hegy, csak a mozgás egyívású folyamai. A puszta lélegzetvétel. És akkor arra ébredtem, megközelíthetetlen végre távol és közel. Látod, gondoltam, én már nem akarok kérdezni semmit. Csak nézni, hallgatni, lélegezni, lenni, mint a hegy vagy a folyó. Végtelen közeledés, emberi formák az áradó hidak felett. Talán mégis. Ha közel hajol a szél.

Az első éjszaka még csak a testről beszéltek. Ahogy később a diófa engedte el a leveleit, úgy oldódtak ki belőlük a félelmek. Az elemek a kedvükre játszottak, előbb a tűz, aztán a víz, a föld csak később, Manoklein kezeit formálva fogant meg a bizalommal, Chilia pedig Davidot hallgatva arra gondolt, a szerelem mégiscsak egyszerű dolog. A szerelem egy forró kemence, amihez David kezét vezetik, egy gömbölydedre csiszolt forma, amin a férfi végre felér, az ég és föld között repülő hegy.

Állt az ajtóban és a férfi kezét nézte, a cirmos testét finoman a szőnyegre nyomta, az állat testében kiengedett a feszültség, ahogy a kemence tégláiban az erő. Minden lány lett és forró, Chilia Bhaaba szemében megindult az erdő, és ahogy a simogatásban kioldódott a macska testének minden görcse, úgy tágult az idő és a tér. A simogatásban megálltak, a dolgok megmutatták az igazi arcaik, lett neve mindnek, Nanga Parbat, Annapurna, Csomolungma, Manaszlu, gondolta Chilia, míg a férfi nézte. Csönd volt. Mélységes csönd, mint ott fenn.

Ahogy teltek a hónapok, Manoklein egyre erősebb lett. Hajnalban indult a folyó felé, át a hatsávós úton, ahol egy pillanatra meg kellett állnia, a járdaszigeten várakozók így olyanok lettek, mint az angyalok a hajnali napfelkeltében. A nappal kelt, a nappal feküdt. Én közben anyám ruháit próbálgattam, a csodálatos aranyöveket és ezüstcsatokat, aztán a hegyes orrú cipőket, hogy mire a testvérem hazaér a futásból, én legyek a legszebb, amit a világon láthat. De a cipőből folyton kiléptem, a pongyolák vállalai rossz helyen voltak, elmozdult a válltömés, és az övön sem ott volt lyuk, ahol szükség lett volna rá. Kicsentem a fészereből az árt, azzal lyukasztottam ki arébb, hogy jó legyen, később kaptam is érte. Ennek hála, az életben soha többet nem alakítottam át ruhát. Aztán jöttek a festékek: Chilia Bhaaba toalettasztala szöszös kék anyaggal volt bevonva, két lába egy-egy rejtekhely a csavaróknak, keféknek, fésűknek, később számláknak, feleslegessé vált iratoknak. Fent üveglap borította, ezért tilos volt ráülni, sokáig tilos volt a festékesdobozt is kinyitni, ami hívogatóan és kacéran a baloldalon várta, hogy anyám kinyissa megint. A tükör a falon ugyanaz a szöszös kékség, azt évekig fel sem értem, nem láttam az arcomat, csak a nappali mögötti tükörbe lehetett belenézni, amikor Davidhoz jöttek a fiatal hegymászók.

Chilia nem akarta, hogy idő előtt lássam az arcomat, azt végképp nem, hogy fessem magam, ezzel persze azt érte el, hogy semmi más vágyam nem volt, mint magamat látni abban a titkos tükörben, ami az ő szépségét volt hivatott mutatni. Amikor festette az arcát, a sámliul ülve figyeltem a mozdulatait, ő úgy tett, mint aki ezzel nem törődik, pedig tudom, nekem festette magát, és csak aztán Davidnak. Sőt, ezzel is mintha azt mutatta volna, David az övé, és ne is álmodjak arról, hogy az apám engem valaha úgy szerethet, mint őt. Néztam a gyönyörű arcot, a cicásan vágott sze-

met, és áhítattal gondoltam arra, hogy ez a nő egyszer engem a testében hordott, hónapokon át magában rejtegetett a világ elől, és azt gondoltam, akkor lehetett a legszebb, akkor nem volt rajta smink sem, csak a tiszta öröm, legalábbis így képzeltem, így mesélte ő is, azt csak az utolsó napokban vallotta be, hogy gyűlölte minden percét a terhességnek. Gyűlölte az alaktalanná váló testet, az egyre elnehezedő lábait, az émelygést és a gyengeséget, a vizsgálatokat, a várakozás szagát, mindent, ami összekapcsolta velem, igen, szerettem volna, Titili, hogy ne legyél, túl korán jöttél, én még nem voltam erre kész, meg akartalak ölni, de akkor már nem lehetett, meg különben sem, nagyanyád abortuszát sem tudtam megbocsátani, hogy lehetett volna egy öcsém, igen, azt mesélték, fiú lett volna, őt akkor gyűlöltem meg, látod, mennyi-mennyi gyűlölet fér meg egy emberben, mondta, de ezt már nagyon lassan, mert összeakadt a nyelve, belealudt újra.

Csupa szín volt az arca. A legjobban a türkizt és a lilát szerette, a lila árnyalatait, az orcáján épp egy leheletnyivel erősebb a pír, szerettem ezt a szót, hogy orca, tőle tanultam ezt is. Az ő arcában folyton volt valami kerekesség, mosolygás, gömbszerűség – legalábbis én úgy hittem. A szempillafestés az utolsó művelet volt, olyankor változott meg végleg a tekintete, utána hiába kerestem az én melegszívű anyám, hideg lett az a nő a tükörben, és hideg lett a szoba is, toalettasztalostul, sámlistul. Nem kérdezte, hogy szép-e, akkor már rám se hederített, királynőként húzta be a zipzárt a rúzsokkal teli szütyőn. Szép volt, a legszebb asszony.

Ott hagyott. Úgy hagyott ott, mintha a legtermészetesebb lenne, mint egy hajszálat ejt el az ember, amikor még annyi sok van a fején. Beletúr, a kezében marad, és az ujjai közé akadt száltól úgy szabadul meg, mintha mást nem is lehetne tenni, mintha ez törvényszerű lenne. Hogy el kell engedni. És rákap az ízére, ha egy felesleges volt, ne legyen több, és szedegetni kezdi, ujjakkal fésüli át a haját, hosszú percek telnek el, mire elfogynak a szálak, a végén már ideges és rémült, nem kellett volna bolygatni, de akkor már hiába.

Volt egy másik tükör is az életben. Pontosabban tükrök voltak, David tükrei, azokban nem jutott hely anyámnak. Lett egy szertartásunk ugyanis, bár ez a szó kicsit túlzás lehet. Minden expedíció előtt elmentünk autózni. Imádtam. Én mögé ültem, hogy közelebb legyek hozzá, ő pedig a motor indítása előtt állított a tükrön, úgy forgatta, hogy teljes egészében lásson engem. Azt nem lehet elmondani, hogy milyen boldog voltam. David elfordította a kulcsot, és engem nézett, kiengedte a keziféket, és mosolygott, aztán jött az index és a sebesség, mosolygott, indulhatunk, kérdezte, miközben rám kacsintott. Csak biccenteni tudtam, olyan boldog voltam.

Sosem értettem, hogy lehetséges ez. Órákon át haladtunk úgy, hogy ő hátranyúlt, és a bokámat fogta a kezével, nem használta a sebességváltáshoz, nem használta a kormányzáshoz, félkarú óriásként vitt el a világ végére. A bennem élő mesében legalábbis így képzeltem. Amikor Azulejo megkérte a kezem, nem is álmodtam, hogy csupán ezért mondok igent. Azt akartam, hogy apám még egyszer utoljára fordítsa felém a tükröket, de akkor már nem tudtam mögé ülni, túl nagy volt az esküvői ru-

ha, túl sok az arcomon a festék, pedig ő nézett, mosolygott is, sőt, végre láttam, hogy könnyes lett a szeme. Felhangosította a zenét, én az út melletti platánokat néztem, hogy ne őt kelljen, ne sírjam el magam, el ne kenődjön a sminkem, de tudtam, hogy egyszer vége lesz, nem tudok szabadulni, ahogy ő sem a hegyektől, én sem a tekintetétől, a tükröződéstől, a villanásoktól a szemében. Annyi fényt, amennyit apám tekintete tükrözött, sem előtte, sem utána nem láttam. Ilyet csak annak a szeme tud, aki járt odafent. Aki ismeri a Hóoroszlánt, aki annyi időt töltött egyedül, hogy lassan-lassan megtanulja, hol lakik az úristen. És amikor rádöbben, nincs keresnivalója odafönn, lerogyva a hóba úgy dönt, többet nem megy haza, mert végre otthon van, megérkezett.

Jó lenne hinni abban, hogy ezért volt minden. Ezért a visszapillantóért.

STANO FILKO: FELFÚJHATÓ MATRAC, 1965.
Linea collection, Bratislava